

تورک بوروی

Yıl : 1 Sayı : 3 15 Kanunı evvel 1327

تورکک رک فاندمنه چالشیر
اون بش کونده بر چیقار

ماضيىنى مطالعه وتدقيق ايتىمكه آتاشلى بر مراق او ياندى . آوروپا مکتبلىرىنه مسلمان كنجلىرى آقین آقین كیده زلرکن سن واقتدار جہتيله تدبعت علميه وتاريخيه كيريشمك ايجون حاضر بولونانلرده ميدان فعاليتہ آيلديلر . هندستانده مير علي لر، علي حيدر لر؛ مصرده شيخ عبده لر ، مصطفى کاملر ، الكواکبي لر؛ روسيهده شهاب الدين مرجاني لر ، اسماعيل بك غصبر نيسكي لر ، بارودينر ، رضاء الدين بن فخر الدينلر ، موسى بيكييفلر ، عطا الله بايزدوفلر ، شيخ الاسلام عبدالسلاملر ، پيشناماز زاده لر ؛ عثمانلرده خواجه تحسينلر ، محمود اسعدلر ، موسى كاظملر ونعيم بىكلر ظهور ايتدى .

بونلر اسلاميتك محتوى اولدينى حقايق وفضائل بربرر ميدانه چيقارديلر واسلاميتك ، علوم وفنون جديده ، تشكيلات سياسيه واجتماعيه حاضرہ ايله ائتلاف امتزاج ايدمبيله جكنى ده بوتون وضوحيله بيلدريدلر . بوسايهده عالم اسلامده يكي بر اميد ، يكي بر غايه امل ، يكي بر نقطه استقبال دوغدى : علوم وفنون غريبه ايله مجهز ، اخلاق وشئال اسلاميه ايله مسلح اوله رق اسكى اسلاميتي احيا ايتىمك ...

توركلر دخى ، باشقه لرندن دها زياده شوفكرتك انتشارينه خدمت ايتىش اولدقلرندن ، سائر اقوام اسلاميه ايله برابر بوملى ، بو ايده آلى بسله يورلر . بو حال ، تورك عالمده مشاهده ايديلن جريانلرک برنجيسيندر . فقط بونك ضمنتده ديكر بر جريان دها حصوله كلكنده دركه آنك ده ماهيتنى ، صورت تكون ونشو ونماتنى مقاله آتیهده تدقيق ايدم جكنر .

احمد اغايف

تاريخ و آثار عتيقه

مورخ عين الدين افندى مرحوم

تاريخى اك آز تدقيق اولونان عرق ، هيچ شبهه يوقكه تورك عرقيدر . باشقه ملتير آره سينده پارچالانوب ، باشقه ملتير طرفدن يوتيلوب ، بو كون

آرتیق یر یوزندن قالقمش آتوریلرک، اسکی مصریلرک، رومالیرک حیاتلری، فعالیتلری اینجهدن اینجهیه آراشدیریلش، حالاده آراشدیریلقدهدر؛ حتی بوقدیم ملتیرک تاریخلری تدیق، زمانمزدده خصوصی برعلم حالی آلمشدر. لکن بک یاقین برماضیده بوتون آسیانک حاکم مطلق اولان تورکلرک - که شممدی ده یاشایورلر - عمومی تاریخی، تورک اعدادی مکتبلرنده بر ساعتک درسی دولدیرمه یه حق قدر قیصه در!

بوغرابته قارشى، تورک اولمایان کیمسه لر، حقلى حقسنز برچوق سبیلر کوستره بیلیرلر؛ اما بز تورکلر، صیقلوب قیزارمقدن، صوصوب باشمزی اوکه اتمکدن باشقه برحرکتده بولنه مایز.

اللهه چوق شکر اولسون که صوک زمانلرده، عمومی تورک تاریخی اوکرنمه یه مراق ایدهلر، عمومی تورک تاریخک تدیقی و تحریریه اوغراشمیه یاشایانلر، تورک عالمنک اوتیه سنده بریسنده تک توك کورینیر اولدی. عثمانلی تورکلرندن نجیب عاصم، بروسملی طاهر، فؤاد رائف، صفوت و عارف بکر، شهاب تورکلرندن قاضی رضاء الدین، حسن عطا عبشی و عین الدین احروف بومحترم مورخلرک، چارچابوق خاطره کلنلرنددر.

صوک هفته آلدیقمن! «شورا» مجموعه سی، مقدارلری بک آز اولان بو تورک مورخلرندن بریسنک، احروف عین الدین افندینک وفاتی خبری کتیره رک بزى بک متالم ایتدی. کندیسیندن ده چوق خدمتیر بکلیر برچاغده (۴۶ یاشنده) عین الدین افندینک ثولمه سی، تورک تاریخی ایچون مهم برضیاعددر. عین الدین افندی. خاصه «بولغار» و «قازان» خانقلرینک تاریخی، زمانمزدده حرعی و مقبول اصول وقاعدلر موجبنجه تدیق ایدوب یازمقدده، بویله جه، عموم تورک تاریخک، برقسم نقصانی طولدیرمه یه چالیشمقدده ایدی.

عین الدین افندینک قیصه جه ترجمه حالی شودر:

مرحوم، قازان ولایتک «ناراتلی» قریه سنده، کویلی برعائله دن ۱۲۸۱ تاریخنده دنیایه کلش؛ مدرسه تحصیلی کوردکدن صوکره قازان شهرنده کی روس - تاتار دارالمعلمینده اوقویه رق، معلمک شهادتنامه سی آلمشدی.

دارالمعلمیندن جقمه سنی متعاقب ، قازان ولایتک برقاج کوی وقصبه سنده معلمک ایتدی ؛ سوکره ینه معلمک ایله نفس قازانه کلهرک متباق حیاتی اورادم کچیردی .

عین الدین افندینک تامدرسه دن بری تاریخه میل ومراقی وار ایدی . دارالمعلمینده روس لسانی اوکره ندی ؛ بولسان اونک مستقل مساعیسه نافع بر آلت اولدی . دارالمعلمینده روسجه دن باشقه علوم حاضره نك مبادیسیله برابر ، ضرب نقطه نظرندن تاریخ نه دیمک اولدیغنه ده وقوف کسب ایتدی .

قازانه معلم اوله یرق یرلشدیکدن سوکرا ، عین الدین افندی ، بولغار وقازان تاریخنه دائر یازدینی برقاج مقاله نك دلائله « قازان دارالفنون تاریخ ، آثار عتیقه و علم انساب جمعیتی » اعضالنه قبول اولدی . شرقی روسیه ولایتلرینک فکر و علم مرکزى ، اسکی وبویوک بر دارالفنون مقری اولان (قازان) ک بوجعیتی دارالفنون معلملردن و دیگر وقوف اربابندن مرکبدر . عین الدین افندی تاریخ و آثار عتیقه جمعیتده ، مقتدر تاریخ شناسلرله مناسباتده بولمقدن استفاده ایتدی ؛ تاریخک تدقیق و تحریری اصوللری اییدن اییه اوکره ندی . واواصوللره تطبیقاً اسکی بولغار وقازان خانلغی دیمک اولان شمدیکی قازان ولایتده ساکن وتورک عترته منسوب دورلو قوم وقبیله لرك عرف وعادتلری ، طرز معیشتلری ، لسانلری ، عوام ادبیاتی تدقیقه ؛ بولغار وقازان خانلقلری زمانندن قالمه مناره ، قبه ، مزار طاشی ، دیوار کبی آثار عتیقه یی تفتیشه کیرمشدی . عین الدین افندی ، اونیش بیکرمی سه سورده بومساعیسنک ثمره لری اولمق اوزره بر خیلی آثار وجوده کتیردی . بولردن بعضاری قازان تاریخ و آثار عتیقه جمعیتی نك مجموعه سنده نشر اولوغش ، بعضاری ایسه آریجه رساله و کتاب حالنده طبع ایدیلشدر .

عین الدین افندینک ، مذکور مجموعه ده روسجه انتشار ایدن مقاله لری شونلردر : (بولغار خانلغک تیمورلنک هجومه قدر احوال ووقایع ؛ ۲) بولغار شهرینه امیر تیمورک هجومه دائر خلق آره سنده منتشر حکایه لر اوزرینه تدقیقات ؛ ۳) بولغار خانلغی حقه ده تورکجه کتابلرده مندرج خبرلر ؛ ۴) قازان

جوارنده کائن « یابانچی » شهر قدیمه دائر تحقیقات ؛ ۵) ۱۸۹۴ و ۱۸۹۵ سنه لرنده قازان ولایتک ایکی سنجاغنده طوبلانمش تاریخی معلومات ؛ ۶) بولغار خانلقنک مشهور شهرلرندن « سوار » ک کشفنه دائر معروضات . عین الدین افندینک روسجه تالیف ونشر ایتدیکی رساله لر ایسه بونلردر ؛ ۱) میشارلر [۱] و دیللیری ؛ ۲) قازان مسلمانلریک ازدواج عادتلری ؛ ۳) تیتارلر [۱] و دیللیری .

عین الدین افندی ، حیاتنک صوک سنه لرنده ، متفرق تدقیقاتی جمع و ترکیب اتمک صورتیه بولغار و قازان خانقلری تاریخی یازمه یه باشلامشدی . لکن ، تأسف اولورکه ، عین الدین افندی ، تورک تاریخی ایچون بک قیمتدار اوله جق بو تشبثی اتمامه موفق اوله مده دن وفات ایتدی . مرحوم بو مهم اثر ایچون طوبلادیفی مواددن بر قسمی آز چوق تنظیم ایده رک ، ایکی سنه اول ، « قازان » ک « شرق قلوبنده ، [۲] بر صره قونفرانس لر ویرمیشدی ؛ قازانده چیقان کونده لک « بیان الحق » غزته سی ده بو قونفرانس لری اولاً تفرقه ، صوکرده آبروجه رساله حالده طبع نشر ایله مشدی . ایسته آنجق بوسایده ، عین الدین افندینک بو اثرندن خبریمز وار . « شورا » رفیقمز عین الدین افندینک وفاتنه دائر یازیش مقاله سنک نهایتده ، مرحومک تورکجه ، روسجه مطبوع ، غیر مطبوع تقدیر آناری وار ایسه بر آرایه طوبلانوب باصدیریله سی همت اربابندن بکلیمور . قازان و بولغار خانقلری مورخنک ترجمه حالنه متعلق بر خیلی ماده لری مقاله سنندن اقتباس ایتدی کمز محترم « شورا » نک بو طلب ورجاسنه ، عمومی تورک تاریخنک احتیاج وفائده سی نامنه بزده تماماً اشتراک ایده رز .

ت . ی .

[۱] میشارلر و تیتارلر ، وولغا حوضه سنده ساکن تورک قبیله لرنندرلر .
[۲] « شرق قلوبی » قازانده صرف تورکچرک تأسیس ایتدیکی خصوصی بر قلوبدر .